

MÔ HÌNH KINH TẾ CHIA SẺ - XU HƯỚNG MỚI CỦA MỘT NỀN KINH TẾ SỐ TẠI VIỆT NAM

SHARING ECONOMY MODEL - NEW TREND FOR A DIGITAL ECONOMY IN VIETNAM

Mai Thị Lụa

Khoa Quản trị kinh doanh, Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật Công nghiệp

Đến Tòa soạn ngày 27/12/2019, chấp nhận đăng ngày 25/03/2020

Tóm tắt: Kinh tế chia sẻ - một thuật ngữ mà thời gian gần đây đang trở thành từ khóa toàn cầu bởi nó nhận được sự quan tâm và tham gia của cả các doanh nghiệp và người dân, mô hình này đã mang lại cho nền kinh tế Việt Nam một luồng gió mới thông qua sự xuất hiện của các công ty cung cấp dịch vụ chia sẻ như Uber, Grab, Airbnb... Đây được xem là một trong những mô hình kinh tế phát triển nhanh và mạnh nhất trong lịch sử, đóng góp vào sự tăng trưởng bền vững của nền kinh tế. Ngoài ra, kinh tế chia sẻ còn sử dụng các nguồn lực dư thừa, giảm thiểu chi phí, thúc đẩy phát triển công nghệ và tạo ra nguồn thu mới cho ngân sách nhà nước. Chính vì vậy mà cơ hội phát triển của mô hình này là không hề nhỏ, đặc biệt trong cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư đang diễn ra nhanh chóng như hiện nay. Có thể nói, kinh tế chia sẻ là một điều tất yếu và là xu hướng mới của nền kinh tế số tại Việt Nam.

Từ khóa: Kinh tế chia sẻ, xu hướng mới, nền kinh tế số.

Abstract: Sharing economy - a term that has recently become a global keyword because it receives the attention and participation of both businesses and people, this model has brought the Vietnamese economy a new wind through the emergence of sharing service providers such as Uber, Grab, Airbnb ... This is considered one of the fastest growing and strongest economic models in the history of closing. contribute to the sustainable growth of the economy. In addition, the sharing economy uses redundant resources, minimizes costs, promotes technological development and creates new sources of revenue for the State budget. Therefore, the development opportunities of this model are not small, especially in the fourth industrial revolution that is happening as quickly as today. It can be said that sharing economy is inevitable and a new trend of digital economy in Vietnam.

Keywords: Sharing economy, new trend, digital economy.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Thuật ngữ “hợp tác tiêu dùng” hoặc “chia sẻ kinh tế” được nêu ra lần đầu tiên vào năm 1978. Tuy nhiên, tới năm 1995 nó mới được mọi người biết tới khi eBay ra mắt. Và thuật ngữ này chỉ thực sự phát triển mạnh mẽ khi kinh tế Mỹ rơi vào khủng hoảng (năm 2008), buộc người dân nước này phải thay đổi cách tiêu dùng.

Sự nổi lên của eBay đã tạo ra nền tảng vững chắc của nền kinh tế chia sẻ mà cuối cùng sẽ

định hình thị trường toàn cầu hai thập kỷ sau đó. Đến nay, kinh tế chia sẻ đã thật sự làm chủ nghĩa tiêu dùng của người Mỹ bị đảo ngược, khi người tiêu dùng say sưa săn hàng giá rẻ, hàng đã qua sử dụng thông qua eBay. Từ khi thành lập eBay cho đến nay, nền kinh tế chia sẻ đã thâm nhập vào các lĩnh vực khác nhau như vận tải, tài sản, thời trang, giáo dục, y tế và bây giờ là hàng tiêu dùng.

Mặc dù mô hình kinh tế chia sẻ vẫn còn ở giai đoạn sơ khai song tại Việt Nam mô hình

này đang là mối quan tâm hàng đầu của các doanh nghiệp khởi nghiệp nói riêng và các doanh nghiệp đang hoạt động nói chung. Theo đó, trong tương lai, cùng với sự phát triển của khoa học công nghệ, đặc biệt là công nghệ thông tin thì hành trình này sẽ còn hứa hẹn rất nhiều triển vọng, tiềm năng có thể khai thác được góp phần thúc đẩy tốc độ số hóa của nền kinh tế nước nhà.

2. MÔ HÌNH KINH TẾ CHIA SẺ LÀ GÌ?

“Sharing economy” - “kinh tế chia sẻ” đang trở thành một từ khóa toàn cầu, thu hút sự chú ý của rất nhiều chuyên gia nghiên cứu cũng như các nhà quản trị đang muốn chuyển mình bắt kịp với xu thế của thời đại. Để vận dụng tốt từ khóa này vào thực tế trước tiên cần hiểu “kinh tế chia sẻ” là gì?

Kinh tế chia sẻ (Sharing economy) là thuật ngữ mô tả một phương thức trao đổi, chia sẻ tài sản, dịch vụ giữa các cá nhân với nhau thông qua một bên thứ ba là các công ty ứng dụng công nghệ thông tin. Mô hình kinh doanh này tận dụng tối đa nguồn lực dư thừa trong xã hội, dựa trên việc cho thuê, trao đổi tài sản giữa người sở hữu với người có nhu cầu sử dụng [1].

Khái niệm này không phải là mới. Việc chia sẻ các nguồn tài nguyên là ví dụ nổi tiếng trong doanh nghiệp với doanh nghiệp (B2B) như máy móc thiết bị trong ngành nông nghiệp và lâm nghiệp cũng như trong kinh doanh với người tiêu dùng (B2C) như giặt là tự phục vụ. Nhưng có ba yếu tố chính cho phép chia sẻ các nguồn lực cho một loạt rộng rãi các hàng hóa và dịch vụ mới cũng như các ngành mới. Thứ nhất, hành vi của khách hàng đối với nhiều hàng hóa và dịch vụ thay đổi từ sở hữu đến chia sẻ. Thứ hai, các mạng xã hội trực tuyến và thị trường điện tử dễ dàng hơn liên kết người tiêu dùng. Và thứ ba, các thiết bị di động và các dịch vụ điện tử làm cho việc sử dụng hàng hóa được chia sẻ và các dịch vụ thuận tiện hơn (ví dụ sự phát triển của các ứng dụng điện thoại thông minh).

Các nền kinh tế chia sẻ có thể có nhiều hình

thức, trong đó có sử dụng công nghệ thông tin để cung cấp cho các cá nhân, tập đoàn, phi lợi nhuận và chính quyền với các thông tin đó cho phép tối ưu hóa các nguồn lực thông qua sự tái phân phối, chia sẻ và tái sử dụng các năng lực dư thừa hàng hóa và dịch vụ. Một tiền đề phổ biến là khi thông tin về hàng hóa được chia sẻ (thường là thông qua một thị trường trực tuyến), giá trị của những mặt hàng có thể tăng cho doanh nghiệp, cho các cá nhân, cho cộng đồng và cho xã hội nói chung.

3. MỘT SỐ ĐẠI DIỆN TIÊU BIỂU CHO MÔ HÌNH KINH TẾ CHIA SẺ

** UBER - người đi đầu trong cuộc cách mạng của ngành vận tải*

Tại Việt Nam, những người yêu công nghệ đã nghe đến danh tiếng của mô hình Uber trên thế giới từ rất sớm. Nhưng phải đến năm 2014 thì Uber - mô hình kinh doanh đặc trưng nền kinh tế chia sẻ mới chính thức vào thị trường Việt Nam. Thời điểm này, thị trường chính thức ghi nhận vai trò của mô hình nền kinh tế chia sẻ xuất hiện tại Việt Nam.

Đóng góp lớn trong sự phát triển vượt bậc của Uber là nhờ tính tiện dụng và chi phí. Với bất kỳ hành khách nào nếu di chuyển bằng dịch vụ của Uber sẽ thấy di chuyển nhanh hơn, thoải mái hơn và cảm thấy dịch vụ thân thiện hơn. Ở nhiều thành phố, Uber có mức chi phí chỉ bằng một nửa so với taxi, và nếu khách hàng quan tâm đến việc đỡ xe, bảo hiểm, bảo dưỡng thì liên kết với Uber là giải pháp tiết kiệm chi phí hơn với việc sở hữu một chiếc xe hơi. Đây chính là điểm nổi bật của Uber. Với những người lái xe, Uber đang hợp tác trên cơ sở nghĩa vụ và mức hóa đơn nhận được. Những người lái xe cho biết họ yêu thích công việc này vì khả năng thoải mái giờ giấc và được chuyển dịch trên nhiều cung đường mới [1].

Một điều đáng tiếc rằng sau 4 năm hoạt động, đến tháng 4/2018 Uber đã phải rút khỏi thị

trường Đông Nam Á nói chung và thị trường Việt Nam nói riêng. Song, sự xuất hiện Uber tại Việt Nam đã “tiếp lửa” cho sự phát triển mạnh mẽ của nền kinh tế chia sẻ nước ta. Đồng thời góp phần tạo thêm sự lựa chọn cho khách hàng, là động lực để thúc đẩy cạnh tranh giữa các mô hình truyền thống và mô hình công nghệ, là yếu tố thúc đẩy sự phát triển nhanh hơn và mạnh hơn của các công ty trong nước cũng tham gia vào lĩnh vực này.

** GRAB - duy trì và phát triển không ngừng*

Cùng với UBER, Grab được biết tới như một điển hình của kinh tế chia sẻ đã có mặt tại thị trường Việt Nam. Chính thức vào Việt Nam từ tháng 2 năm 2014, đến nay sau 6 năm, loại hình công nghệ hỗ trợ vận tải này đã làm thay đổi bộ mặt vận tải truyền thống bấy lâu. Sau đó, vượt qua các đối thủ trong việc liên tục nghiên cứu phát triển, Grab đã cho ra mắt thị trường các dịch vụ di chuyển phù hợp nhu cầu khách hàng với sự ra mắt của GrabBike tháng 11 năm 2014. Tháng 2 năm 2015 triển khai dịch vụ GrabTaxi, đến tháng 6 năm 2015 GrabExpress được triển khai. GrabFood được triển khai vào tháng 6 năm 2016. Mới đây nhất, tháng 3 năm 2017 GrabPay được triển khai. Đến tháng 3 năm 2018 Grab chính thức mua lại hoạt động kinh doanh của Uber tại Đông Nam Á. Trong năm 2019, Grab đầu tư thêm 500 triệu USD vào Việt Nam cho chiến lược trong 5 năm tới để phát triển các giải pháp công nghệ tài chính (fintech), công nghệ di động mới (mobility) và logistics [2].

Có thể thấy tiềm năng của hãng vận tải công nghệ này trong tương lai là rất lớn, hứa hẹn sẽ giúp mô hình kinh tế chia sẻ ở Việt Nam phát triển sâu, rộng hơn.

** AIRBNB - du lịch chia sẻ*

Mô hình kinh tế chia sẻ không chỉ dừng lại ở ngành vận tải mà còn mở rộng ra các ngành khác mà điển hình là du lịch. Airbnb (AirBed & Breakfast) là ứng dụng kết nối trực tiếp người có phòng cho thuê với người thuê phòng cần tìm chỗ lưu trú, kể cả ngắn ngày hay dài ngày

thông qua một ứng dụng di động với thủ tục, cách làm cực kì đơn giản mà giá lại rẻ, hợp lý hơn rất nhiều so với những trang web đặt phòng thông dụng khác (Booking, Agoda, Traveloka...).

Tại Việt Nam, tính đến 2019 có khoảng số lượng phòng Airbnb ở Việt Nam đã lên đến 40.800 cơ sở và con số này chưa có dấu hiệu dừng lại. Airbnb phát triển mạnh mẽ nhất tại các thành phố du lịch: Sapa, Đà Lạt, Hà Nội, Thành phố Hồ Chí Minh, Nha Trang, Đà Nẵng, Hội An,... [3].

Nhìn chung, Airbnb mang đến cho du khách thêm lựa chọn khi có nhu cầu lưu trú. Bởi ngoài việc tìm một địa điểm nghỉ ngơi ưng ý trong thời gian du lịch, khách hàng còn có thể tìm được những người bạn và khám phá những nền văn hóa độc đáo. Sự phát triển của Airbnb đặt ra thách thức đối với các hệ thống khách sạn, nhà nghỉ phải làm sao để không mất nhiều thị phần, làm sao khách hàng vẫn lựa chọn dịch vụ của mình...

** Gonow (Viettel), T-net (FPT) - Thương hiệu Việt của mô hình kinh tế chia sẻ*

Thành lập hơn một năm trước đây, Gonow ra đời với tên gọi “Sàn giao dịch vận tải hành khách GONOW”, là đơn vị trung gian kết nối chủ xe và khách hàng để cung cấp dịch vụ vận chuyển phục vụ nhu cầu: công tác, thương mại, du lịch, đưa đón chuyên gia, cưới hỏi, xe cao cấp,... cùng với dịch vụ cho thuê xe tự lái. Khách hàng có thể đặt xe qua ứng dụng Gonow trên điện thoại hoặc truy cập. Ngày 15/9/2017, Tổng công ty Viễn thông Viettel (Viettel Telecom) và Sàn giao dịch vận tải hành khách Gonow đã ký kết thỏa thuận hợp tác chiến lược toàn diện. Theo đó, Viettel đã giúp Gonow, startup khởi nghiệp trong lĩnh vực vận tải, xây dựng và phát triển website: gonow.vn cùng với ứng dụng di động riêng. Bên cạnh đó, Viettel đã phát triển hệ thống kênh bán hàng, hệ thống chăm sóc khách hàng, dịch vụ thanh toán trực tuyến, bankplus cho Gonow tại hơn 10.000 điểm giao dịch Viettel trên toàn quốc. Gonow

sử dụng hệ thống tổng đài đa phương tiện, hệ thống kênh truyền hình SMS, hóa đơn điện tử và hệ thống nhận diện thương hiệu của Viettel. Chia sẻ tại lễ ký kết, ông Vũ Tiến Lộc, Chủ tịch Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) cho biết Gonow là một mô hình kinh doanh sáng tạo, hy vọng trong tương lai sẽ không thua kém Uber và Grab [4].

Bên cạnh Gonow, T.net (FPT) cũng là một ứng dụng gọi xe mang thương hiệu Việt. Ứng dụng gọi xe thông minh T.NET do nhóm giảng viên và sinh viên Đại học FPT phát triển đang được triển khai tại Hà Nội, Hưng Yên và hướng đến có mặt tại tất cả các tỉnh, thành nhỏ lẻ. Trưởng nhóm phát triển ứng dụng T.NET - giảng viên Nguyễn Văn Sang cho biết sau khi phủ các tỉnh thành ở phía Bắc, T.NET sẽ Nam tiến với điểm đến là TP. Hồ Chí Minh trong vài tháng tới. FPT cũng cho biết, với khách hàng, ứng dụng gọi xe thông minh T.NET hiện đang có 8 hạng xe dịch vụ, từ bình dân đến cao cấp, gồm xe mô tô (xe ôm), xe hơi và taxi. Đem lại sự tiện lợi như các ứng dụng gọi xe cao cấp quốc tế với giá tương đương, T.NET còn có điểm nhấn là dịch vụ xe taxi truyền thống với giá rẻ hơn đặt xe trực tiếp với tổng đài.

Có thể thấy, mô hình kinh tế chia sẻ ở nước ta không còn là sự tiếp nhận bị động từ các nền kinh tế trên thế giới mà bản thân các doanh nghiệp Việt đã chủ động tiếp cận và nắm bắt mô hình này. Bên cạnh đó, mô hình kinh tế chia sẻ không chỉ có sự đầu tư của các doanh nghiệp lớn mà còn thu hút được sự tham gia của các cá nhân thể hiện độ hấp dẫn của mô hình này là vô cùng lớn. Sự xuất hiện của các thương hiệu Việt trong nền kinh tế chia sẻ đã tạo động lực mạnh mẽ cho các doanh nghiệp truyền thống thay đổi phương thức hoạt động kinh doanh từ thủ công sang ứng dụng công nghệ.

4. LỢI ÍCH CÓ ĐƯỢC TỪ MÔ HÌNH KINH TẾ CHIA SẺ

Theo Rebecca Bryant, Chargée D'affaires tại Đại sứ quán Úc tại Việt Nam, với dân số trẻ, được giáo dục tốt, gần 70% trong số họ sở hữu điện thoại thông minh, quốc gia này sẽ được

hưởng lợi đáng kể từ nền kinh tế chia sẻ.

- **Tận dụng tối đa nguồn lực, tiết kiệm tài nguyên:** Đây được coi là lợi ích lớn nhất của kinh tế chia sẻ. Mô hình này trong cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ 4 đã tận dụng tối đa nguồn lực dư thừa của xã hội thay vì phải mua sắm đầu tư mới. Một ví dụ điển hình được chỉ ra thông qua các nghiên cứu là việc chia sẻ xe hơi có thể giúp giảm 37% lượng khí thải carbon.

- **Tối thiểu hóa chi phí:** Kinh tế chia sẻ cung cấp các ứng dụng công nghệ kết nối cung - cầu cho nhiều ngành, phát triển những nền tảng công nghệ giúp doanh nghiệp trong cùng chuỗi ngành kết nối để tối thiểu hóa chi phí. Cụ thể, mô hình kinh tế chia sẻ nhằm tận dụng lợi thế của phát triển công nghệ số, giúp tiết kiệm chi phí giao dịch và tiếp cận một số lượng lớn khách hàng thông qua các nền tảng số. Theo khảo sát của Công ty Nielsen, cứ 4 người Việt được hỏi thì có 3 người cho biết thích ý tưởng về mô hình kinh doanh này (chiếm 75%). 76% cho biết sẵn sàng tận dụng các sản phẩm và dịch vụ chia sẻ... Bên cạnh đó, kinh tế chia sẻ giúp doanh nghiệp chia sẻ thông tin giữa các đối tác rất hiệu quả, tiết kiệm rất nhiều thời gian hội họp, đàm phán, chi phí di chuyển.

- **Dễ dàng sử dụng:** Công nghệ số giúp doanh nghiệp và người tiêu dùng dễ dàng có được dữ liệu, thông tin của nhau một cách đầy đủ và minh bạch. Các trang web và các ứng dụng điện thoại đóng vai trò là cầu nối thông tin, xác nhận danh tính của người mua và người bán. Từ đó nhanh chóng đưa ra được các quyết định phù hợp cho mục đích, kế hoạch của mình.

- **Tạo ra những sự thay đổi mang tính tính cực:** Đối với người tiêu dùng, kinh tế chia sẻ làm thay đổi cách thức tiêu dùng người tiêu dùng, giúp họ có nhiều lựa chọn dịch vụ và sản phẩm hơn. Đối với doanh nghiệp, mô hình này khuyến khích các doanh nghiệp cải thiện chất lượng dịch vụ và tạo ra sự cạnh tranh để thúc đẩy sự phát triển và tái cấu trúc quản lý trong sản xuất và kinh doanh. Đối với

Nhà nước, đòi hỏi quản lý nhà nước cần phải thay đổi để tạo điều kiện thuận lợi, đảm bảo bình đẳng trong quản lý các nguồn thu, ưu đãi cho doanh nghiệp. Đồng thời, thúc đẩy các thủ tục hành chính liên quan đến đăng ký kinh doanh, kê khai, quyết toán thuế cần thay đổi theo hướng áp dụng công nghệ số.

- Góp phần thúc đẩy phát triển công nghệ nói chung và công nghệ thông tin nói riêng: Kinh tế chia sẻ ngày càng phát triển, việc sử dụng và phân tích dữ liệu lớn của khách hàng một cách nhanh chóng và hiệu quả chính là “cầu” quan trọng cho ngành công nghệ thông tin phát triển...

- Tăng thu thuế cho Nhà nước: Mô hình kinh tế chia sẻ phát triển sẽ giúp tăng nguồn thu thuế cho các kho bạc nhà nước, góp phần sử dụng hiệu quả tài nguyên và bảo vệ môi trường.

5. CƠ HỘI PHÁT TRIỂN MÔ HÌNH KINH TẾ CHIA SẺ TẠI VIỆT NAM

Cùng với những lợi thế vượt trội so với nền kinh tế truyền thống, cơ hội mở ra cho mô hình kinh tế chia sẻ ở nước ta là rất lớn. Cơ hội này đến từ các khía cạnh sau:

** Được sự công nhận và ủng hộ của Nhà nước*

Ngày 12/8/2019, Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc ban hành Quyết định số 999/QĐ-TTg phê duyệt đề án kinh tế chia sẻ Việt Nam do Bộ Kế hoạch và Đầu tư soạn thảo trước đó. Đề án này có sự tham gia của nhiều bộ ngành như Bộ Tài chính, Bộ Kế hoạch và Đầu tư, Bộ Giao thông Vận tải, Bộ Công Thương, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch... Đề án này đã tạo ra nền tảng pháp lý, có sự hậu thuẫn của Nhà nước giúp cho các công ty công nghệ hoạt động theo mô hình kinh tế chia sẻ, tạo ra một sân chơi chung, cạnh tranh bình đẳng giữa các công ty truyền thống và công ty công nghệ. Đặc biệt, Chính phủ coi kinh tế chia sẻ là một bộ phận hợp thành trong nền kinh tế, nên xác định rõ quản lý nhà nước cần đảm bảo cho các hoạt động kinh tế hợp pháp được phát triển, trong đó có các hoạt động kinh tế chia sẻ; nhấn mạnh yêu cầu cần thay đổi tư duy và cách thức quản lý nhà nước cho phù hợp với xu thế phát triển của

kinh tế số và cách mạng công nghiệp 4.0; nâng cao nhận thức và năng lực của doanh nghiệp, địa phương và người dân về mô hình kinh tế chia sẻ; tạo điều kiện và hỗ trợ các doanh nghiệp truyền thống chuyển đổi hình thức kinh doanh; tăng cường năng lực đổi mới sáng tạo và đặt doanh nghiệp vào trung tâm của hệ thống đổi mới sáng tạo; hỗ trợ các doanh nghiệp công nghệ trong nước phát triển tạo lập các nền tảng số, hỗ trợ chuyển đổi số, số hóa ở cấp độ doanh nghiệp và toàn bộ nền kinh tế; thực hiện cơ chế thử nghiệm chính sách mới (dạng sandbox) cho việc triển khai và ứng dụng các công nghệ mới trong mô hình kinh tế chia sẻ.

** Có sự hỗ trợ rất lớn từ cách mạng 4.0*

Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đang đang là xu thế lớn có tác động đến sự phát triển kinh tế - xã hội ở tất cả các quốc gia trên thế giới. Hiện tại nước ta có hơn 136 triệu thuê bao điện thoại di động và 54,2% dân số được kết nối với internet dựa trên băng thông rộng. Theo đó, Việt Nam đang trong quá trình thúc đẩy phát triển công nghệ số hóa. Đây là một động lực thúc đẩy các doanh nghiệp tự tin đưa ra và phát triển các ứng dụng nền kinh tế chia sẻ; hợp tác với các đơn vị khác để phát triển mô hình. Với sự phát triển của công nghệ, thương mại dần được toàn cầu hóa, mô hình kinh tế chia sẻ ngày càng phát triển do đó, thị trường kinh tế số cũng được mở rộng, mô hình kinh doanh ngày càng đổi mới, các chuỗi cung ứng truyền thống với sự hỗ trợ công nghệ số trở thành chuỗi chia sẻ thông minh, đem lại hiệu quả cao cho nền kinh tế.

** Kinh tế chia sẻ ngày càng được người tiêu dùng đón nhận rộng rãi*

Kinh tế chia sẻ cung cấp các nguồn lực trong nước đến người có nhu cầu một cách nhanh chóng thông qua công nghệ, hay nói cách khác là tận dụng một cách có hiệu quả các nguồn lực nhàn rỗi trong xã hội; tận dụng hiệu quả về cả thời gian và tiết kiệm chi phí. Nhờ sự thuận tiện cho người sử dụng mà các mô hình kinh tế chia sẻ ngày càng được

người tiêu dùng đón nhận. Kết quả khảo sát của Công ty Nghiên cứu thị trường và Quảng bá toàn cầu Nielsen đối với người tiêu dùng khu vực Đông Nam Á công bố mới đây cho thấy: Ở Việt Nam chỉ có 18% người được hỏi từ chối chia sẻ tài sản cá nhân của mình, thấp hơn 14 điểm phần trăm so với tỷ lệ trung bình trên toàn thế giới. Trong khi đó, số người được hỏi sẵn sàng tận dụng các sản phẩm và dịch vụ chia sẻ tại Việt Nam lên tới 76%, cao hơn mức bình quân 66% của toàn cầu. Bên cạnh đó, đối với dịch vụ vận tải trực tuyến, theo báo cáo 5 năm kể từ khi thành lập của Grab thì ứng dụng kinh tế chia sẻ này đã giúp khách hàng tiết kiệm rất nhiều thời gian dành cho việc di chuyển. Ngoài tiết kiệm thời gian, Grab còn giúp khách hàng giảm 20-30% chi phí đi lại, giảm 40% những lỗi giấy tờ khi quyết toán chi phí đi lại, minh bạch thông tin cho người dùng [5].

6. XU HƯỚNG PHÁT TRIỂN MÔ HÌNH KINH TẾ CHIA SẺ TẠI VIỆT NAM

Từ lợi ích mà kinh tế chia sẻ mang lại cũng như những cơ hội có được, tác giả xin đưa ra một vài nhận định về xu hướng phát triển của mô hình này trong thời gian tới ở Việt Nam như sau:

** Mô hình kinh tế chia sẻ Việt Nam sẽ hòa cùng dòng chảy của kinh tế chia sẻ thế giới*

Trong vài năm gần đây, dưới tác động của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư đã tạo nên một thời đại “công nghệ số”, theo đó, việc ứng dụng công nghệ vào các lĩnh vực đời sống trở thành xu hướng phát triển tất yếu của xã hội. Dựa trên kinh tế nền tảng, nền kinh tế thế giới nói chung và Việt Nam nói riêng đã đạt được những bước tiến nhanh chóng với sự ra đời của hàng loạt mô hình kinh tế mới dựa trên nền tảng kỹ thuật số. Mô hình kinh doanh mới gần gũi và phổ biến nhất là mô hình kinh tế chia sẻ.

Hiện nay, mô hình kinh tế chia sẻ đang phát triển với một tốc độ khá nhanh trên thế giới. Theo nghiên cứu của Tập đoàn tư vấn Boston, quy mô của nền kinh tế chia sẻ ước tính có giá trị 14 tỷ USD năm 2014 và sẽ tăng lên 335 tỷ

USD vào năm 2025 chỉ riêng đối với hai dịch vụ của Công ty Uber và Airbnb. Đây là một tốc độ tăng trưởng khá nhanh lên tới 34-35%/năm và các nhà nghiên cứu ước tính trong 10 năm tới, dưới tác động của cuộc cách mạng công nghệ 4.0, năm lĩnh vực kinh tế chia sẻ chính gồm cho vay ngang hàng, lao động và việc làm trực tuyến, du lịch và khách sạn, dịch vụ vận tải và phát nhạc, video sẽ tạo ra hơn 50% tổng doanh thu toàn cầu của các công ty cung cấp nền tảng ứng dụng kinh tế chia sẻ. Chính vì vậy, mô hình kinh tế chia sẻ ở Việt Nam cũng sẽ không nằm ngoài sự tăng trưởng đó [6].

** Kinh tế chia sẻ ở Việt Nam sẽ phát triển sâu, rộng*

Ở Việt Nam, kinh tế chia sẻ chưa phát triển mạnh như ở nhiều nước nhưng có nhiều tiềm năng để cất cánh. Một cuộc khảo sát gần đây của Google và các công ty kỹ thuật số khác đã định giá thị trường kỹ thuật số của Việt Nam là 3 tỷ đô la vào năm 2015 và 9 tỷ đô la vào năm 2018, ước tính sẽ tăng lên 30 tỷ đô la vào năm 2025. Theo đó, Việt Nam là một trong số ít các quốc gia ở Đông Nam Á có sự tăng trưởng cao trong chuyển đổi kỹ thuật số và tiềm năng cho một nền kinh tế chia sẻ. Thực tế hiện nay, một số loại hình kinh tế chia sẻ đã xuất hiện ở Việt Nam, trong đó nổi lên ba loại hình dịch vụ gồm dịch vụ chia sẻ phương tiện giao thông (như Grab, dichung, fastgo...), dịch vụ lưu trú (như Travelmob, Luxstay...) và dịch vụ cho vay ngang hàng (chủ yếu tập trung vào các doanh nghiệp Fintech). Ngoài ra, trong tương lai gần, không chỉ nổi bật bởi các ứng dụng đi xe, nền kinh tế chia sẻ đã và sẽ tiếp tục phổ biến ở Việt Nam trong nhiều lĩnh vực khác như du lịch, không gian làm việc, chia sẻ văn phòng, khách sạn, tài chính và đồng sử dụng thiết bị điện tử.

** Kinh tế chia sẻ sẽ trở thành một trong những trụ cột của nền kinh tế Việt Nam*

Nghiên cứu mới đây của Vụ Kinh tế - Tổng hợp (Ban Kinh tế Trung ương) cũng cho thấy,

song hành với cuộc cách mạng về công nghệ thông tin, kinh tế chia sẻ đang là xu hướng mới, trở thành một trong những trụ cột quan trọng của nền kinh tế số, là mối quan tâm hàng đầu của doanh nghiệp khởi nghiệp Việt Nam. Cùng quan điểm đó, tại Diễn đàn kinh tế khu vực tư nhân Việt Nam có chủ đề về nền kinh tế kỹ thuật số được tổ chức vài tháng trước tại Hà Nội, Thứ trưởng Bộ Kế hoạch và Đầu tư Vũ Đại Thắng cho biết, nền kinh tế kỹ thuật số, cùng với nền kinh tế chia sẻ, đang tăng mạnh ở Việt Nam, tạo ra những thay đổi lớn trong phương thức kinh doanh đánh dấu vai trò chi phối to lớn của nó trong tổng thể nền kinh tế. Bryant từ Đại sứ quán Úc cho biết, các mô hình Shared Shared đang được củng cố nhờ các nền tảng kỹ thuật số, tạo cơ hội tốt cho các nhà cung cấp và người dùng hợp tác với nhau một cách dễ dàng. Vì vậy, trong khi nền kinh tế chia sẻ vẫn còn ở giai đoạn sơ khai tại Việt Nam, nó chắc chắn sẽ trở thành một phần chính của nền kinh tế - cả ở cấp quốc gia và toàn cầu.

** Kinh tế chia sẻ phát triển sẽ tác động và kéo theo sự thay đổi của các chính sách*

Tại Việt Nam, “Kinh tế chia sẻ” đang đặt ra nhiều thách thức đối với các nhà quản lý chính sách như tạo môi trường kinh doanh thuận lợi,

đảm bảo hài hòa lợi ích đối với các mô hình kinh doanh dịch vụ truyền thống; kiểm soát việc minh bạch về thông tin; quản lý giao dịch điện tử, thanh toán quốc tế về thương mại bằng thẻ; quản lý chất lượng dịch vụ, sản phẩm; chống thất thoát thuế (thuế thu nhập doanh nghiệp và thuế thu nhập cá nhân) và một số vấn đề xã hội khác nảy sinh như lao động, việc làm và an sinh xã hội. Để làm được những điều trên, một điều chắc chắn là Việt Nam cần có khu pháp lý cho mô hình kinh tế chia sẻ.

5. KẾT LUẬN

Những năm gần đây, bắt kịp với xu thế đổi mới và cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư đang diễn ra hết sức mạnh mẽ trên thế giới, nền kinh tế Việt Nam đang từng bước số hóa. Theo đó, việc hình thành và phát triển mô hình kinh tế chia sẻ là tất yếu. Việt Nam được xem là một trong những thị trường có tiềm năng, là mảnh đất màu mỡ để mô hình này tận dụng và khai thác tối đa sức mạnh nắm bắt cơ hội nhằm đứng vững và phát triển sâu rộng, trở thành trụ cột của nền kinh tế, góp phần hoàn thiện các chính sách kinh tế của Nhà nước trong tương lai.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Minh Anh, *Uber - Bài học đầu tiên về kinh tế chia sẻ*, Báo Thế giới & Việt Nam (18/02/2017).
- [2] Hương Nguyễn - Alex, *Grab đã làm được những gì sau 4 năm có mặt tại Việt Nam?* Báo Việt Nam mới (31/8/2018).
- [3] Airbnb, *What legal and regulatory issues should I consider before hosting on Airbnb* (2018).
- [4] Vũ Thị Vẻ, *Viettel bắt tay với Gonow Group phát triển thị trường gọi xe, Grab và Uber có đối thủ mới*, Báo Người đưa tin (18/9/2017).
- [5] Vụ Kinh tế Tổng hợp, Ban Kinh tế Trung ương, *Một số vấn đề về kinh tế chia sẻ*, kinhtetrunguong.vn (2016).
- [6] Judith Wallenstein and Urvesh Shelat (2017), *Hoping aboard the sharing economy*, The Boston Consulting Group.

Thông tin liên hệ: **Mai Thị Lua**

Điện thoại: 0945750940; Email: mtlua@uneti.edu.vn

Đơn vị công tác: Khoa Quản trị kinh doanh, Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật Công nghiệp.

